

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

СОЦІАЛЬНІ ОЧІКУВАННЯ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ ЩОДО
БАЖАНОЇ ПРОФЕСІЇ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент 4 курсу 431 групи

Спеціальності 053 Психологія

Освітньо-професійної програми «Психологія»

Спеціалізація: соціальна психологія

Ігор БРОШОВЯН

Керівник: д. психол. н., професор Ігор ПОПОВИЧ

Рецензент: к. психол. н., доцент Іван КРУПНИК

Херсон — 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ ЩОДО БАЖАНОЇ ПРОФЕСІЇ.....	8
1.1 Система сучасних професійних орієнтацій осіб юнацького віку	8
1.2 Особливості психологічної характеристики осіб юнацького віку, проблема професійної діяльності.....	16
1.3 Роль професійної спрямованості особистості стосовно бажаного вибору професії.....	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ СТАНОВЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ СТОСОВНО БАЖАНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ.....	23
2.1 Методологічні засади практичної роботи з особами юнацького віку.....	23
2.2 Методи роботи з особами юнацького віку у навчальних закладах.....	27
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ СТОСОВНО СОМОВИЗНАЧЕННЯ ЮНАКІВ ЩОДО БАЖАНОЇ ПРОФЕСІЇ.....	33
3.1 Експериментальні дослідження соціальних очікувань й самовизначення осіб юнацького віку.....	33
ВИСНОВОКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТОК А – 1 «Кодекс академічної доброчинності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету».....	50

ВСТУП

Актуальність. В психології досить давно вже є провідним вирішальне значення особистісної діяльності для створення професійної особистості людини. Проблематика професійного самовизначення посідає важливе місце у життєвому становленні особистості. Особливої актуальності вони здобули у ранньому юнацькому віці. У зв'язку з цим провідним і вирішальним завданнями сучасних досліджень є – початок та формувань в учнівській молоді здатностей до власного, усвідомлення процесу самостійного вибору професії й подальшого оволодінням нею.

Обираючи власний майбутній професійний шлях, юнак вже має володіти інформацією й деякими уявленнями про обрану професію, яка певною мірою може вплинути на особливості формування та зміст її очікувань. Праці Ю. Орлова, І. Поповича, А. Реана, М. Савчина, Л. Столяренка мають велике значення оскільки досліджують проблеми очікувань особистості, які присвячені висвітленню та дослідженню проблеми особливостей особистісних рис індивіда, що будучи базовими елементами у структурі особистості, безпосередньо впливають на вибір майбутньої діяльності й утворення щодо неї відповідних очікувань.

Аналізування психологічних джерел з проблеми професійного цілепокладання особистості свідчить, що у більшості досліджах акцент приділяють на необхідності дослідження ролі особистості в процесі. А тому вимагає глибинного розуміння психологічного механізму, що забезпечуватиме самоаналізування та самооцінка характеристик особистості, його зіставлення вимог майбутніх професій, якими є необхідним на всіх етапах професійного самовизначення особистості.

Об'єкт дослідження : соціальні очікування юнаків стосовно бажаної професії.

Предмет дослідження: особливість впливу професійного самовизначення осіб юнацького віку, вікові особливості прояву професійного самовизначення, розвиток та функціонування процесів професійного самовизначення.

Мета : визначити вплив психологічних закономірностей, формування соціальних очікувань осіб юнацького віку, регуляція процесу професійного самовизначення та оптимізація процесів вибору бажаної професії та подальшого опанування особами юнацького віку.

Концептуальна ідея дослідження: дослідження особливостей психологічних компонентів соціальних очікувань особистості професійного самовизначення, визначити роль вікових й психолого – професійного аспекту особистості дозволить виявити додаткові компоненти соціальних очікувань особистості, для подальшого усвідомлення та реалізації особистістю власних потреб, цілей, здібностей, для можливості їх повного реалізування у виборі бажаної професії.

Гіпотеза досліджень склалась із припущення :

А) Особливість професійного самовизначення особистості, вплив соціальних очікувань особистості залежать від психологічних особливостей самої особистості, її соціальних поглядів на бажану професію й значення цієї професії для суспільства, якщо розглядати їх безпосередньо через особистісно – діяльнісний підхід.

Б) Оптимізація професійного самовизначення соціальних очікувань школяра розглядають через призму ціле направленого розвитку особистості в цілому, формування й розвиток здатності учнів до самонаучіння з використанням тренінгових, діалогових і консультативними формами роботи з однолітками та групами старших класів .

Для реалізації мети дослідження поставленні такі завдання :

1. Визначення й установлення теоретичних психосоматичних, соціально – психологічних особливостей особистісних компонентів школяра.
2. Розглянути психологічну характеристику юнацького віку та етапи становлення соціальних очікувань щодо вибору бажаної професії.
3. Розглянути та встановити соціальні та психологічні бар'єри соціальних очікувань професійного самовизначення.
4. Емпірично довести дієвість різноманітних форм та методів професійного самовизначення й формування на їх базисі соціальних очікувань.

Розробка ефективних методичних рекомендацій, щодо поліпшення в становленні професійного самовизначення й формуванні соціальних очікувань щодо бажаної професії.

Теоретичною складовою дослідження склали концепції особистості Л. С. Виготського, О. О. Бодальова, О. М. Леонтева, К. К. Платонова, С. Л. Рубінштейна, та ін., основним теоретичним положенням, які здобуті у дослідженнях з проблематики професійного самовизначення, профорієнтації особистості, такими науковцями, як Є. О. Клімов, О. Ю. Голомшток, С. Н. Чистяков, та ін, методологічні підходи дослідження соціальних очікувань особистості І. С. Попович, Т. М. Титаренко, Н. В. Кузьменко. А. В. Тишковський, та ін., методологічні підходи дослідження соціальних очікувань особистості І. С. Попович, Т. М. Титаренко, А. В. Тишковський, Н. В. Кузьменко та ін., методологічний підхід в наданні психолого – педагогічних допомоги в проблемних ситуаціях досліджували Т. С. Яценко, Л. М. Деркач, В. Г. Панком, О. Ф.Бондаренком, та ін.

Методи дослідження : теоретичне – аналізування, узагальнення, синтез, систематизація наукових даних, за допомогою чого були проведені теоретико – методологічне вивчення змісту професійного самовизначення осіб юнацького віку, визначені показники критеріїв професійного становлення особистості; емпіричне – спостереження, опитування, тестування, узагальнення даних.

Організаційні дослідження

Дослідження проводилось період 2020 року, й містив у собі три етапи проведення.

1. Перший етап – проаналізовані психолого – педагогічні джерела з проблематики, здійснено аналізування наукового підходу до вивчення соціальних очікувань особистості та особистісного й професійних самовизначень у юнаків, знаходили психодіагностичний інструментарій досліджування.
2. Другому етап – відбулась апробація психодіагностичного інструментарію, уточнювались показники критеріїв компоненту професійного самовизначення, проводили констатуючий експеримент.
3. Під час третього етапу узагальнювались результати експериментальної роботи, перевірялась їх відповідність гіпотезі та меті дослідження, проводилось оформлення дипломної роботи.

Наукова новизна дослідження становить уточненні змістовно – функціональних характеристики психологічних механізмів процесу психологічного самовизначення осіб юнацького віку, формування соціальних очікувань на основі особистісного вибору бажаної професії, адекватне усвідомлення її позитивних та негативних перспектив на подальший образ життя особистості в суспільстві.

Теоретичним значенням наукової праці полягали в поглибленні дослідницьких уявлень особливості психологічних механізмів самосвідомості школярів у ході професійного самовизначення; формуванні очікувань на основі особистісних поглядів та соціальних стереотипів, науковому обґрунтуванні комплексу психологічних параметрів й критеріїв дослідження та розвитку компонентів професійного самовизначення осіб юнацького віку.

Практичне значення праці полягає у дослідженні психологічних компонентів соціальних очікувань професійного самовизначення школярів.

Дана розробка може бути використані вчителями, шкільними та практичними психологами, батьками дітей, та самими школярами, що мають намір переконатись в виборі ними професійного шляху й того що вони можуть очікувати при виборі бажаної професії.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається з вступу, двох розділів, висновків, використаних джерел з 48 найменувань. Повний обсяг роботи становить 50 сторінок, з них основного тексту – 43 сторінки .

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ ЗОДО БАЖАНОЇ ПРОФЕСІЇ

1.1 Система сучасних професійних орієнтацій осіб юнацького віку

Одним з вирішальних етапів в житті кожної особистості, є його професійна кар'єра, питань пошуку та становлень особистістю професійного шляху.

На сьогоднішній день працевлаштування є потребою в професійно – мобільних співробітників, які здатні самостійно приймати власні професійні рішення та дії, нести відповідальність за їх втілення в професійний простір, які успішно та ефективно реалізовували свою діяльність в змінних соціально – економічних умовах постійного пошуку, плануванню, вибору й подальшого розвитку своїх професійних характеристик та бажаних очікувань стосовно своєї професійної спрямованості.

У вітчизняній віковій періодизації юнацький вік охоплює дві вікові фази, роки періодом 15 – 18 років характеризують ранню юність, а з 18 до 21 року триває юність. Для нього характерна завершення біологічного дозрівання організму, відповідно процесу послаблення дій біологічних факторів на психіку юнаків. Юнацький вік є початковою стадією фізичної зрілості, яка створює сприятливі умови та можливості для розумових та фізичного навантаження цього вікового періоду. Але фізична зрілість далеко не завжди супроводжує етапи формування психологічної та соціальної зрілості й тому поширені прояви інфантилізму серед представників ранньої юності.

Неадекватну діяльність юнаків породжує випередження темпів досягнень фізичної зрілості на противагу подальшого становлення соціальної та особистісної зрілості [19].

В цьому періоді завершується процес модифікації організму юнаків, зникає притаманна діяльність підліткового періоду диспропорція тіла, незграбність координації тіла. Фізична конструкція молоді набуває індивідуального характеру. Досягнення фізичної зрілості позитивно впливає на психіку, оскільки усвідомлення своєї сили і привабливості, здоров'я формує високу самооцінку у хлопців та дівчат, впевненість в собі, життєву активність та оптимізм.

Оскільки приваблива зовнішність є значним фактором для успішності знайомства та спілкування з представниками протилежної статі, збереження критичного відношення до власного фізичного «Я», які започаткувались з підліткового віку.

Отже, особистісна оцінка своєї зовнішності як неадекватної соціальним оточенням породжує та підтримує комплекс особистісної неповноцінності й невпевненості у власних можливостях. Саме ці орієнтири впливають на особистість під час вибору професійного шляху, згідно з чого виникають особистісні конфлікти власного особистісного та соціального світогляду на бажану професію

Вибір бажаної професії завжди супроводжується внутрішніми конфліктами й суперечками, оскільки йдеться про формування особистісних установок котрі залучають всі мисленнєві процеси людини.

Особистість направлена на особистісний розвиток завжди має орієнтаційні очікування на які вона спирається, тому ми вважаємо розглянути проблематику соціальних очікувань особистості в системі професіоналізації в суспільний простір.

В закордонних країнах на сьогодні розвинені системи профорієнтаційної підтримки особистості на етапах професійної самовизначеності особистості, були розроблені у Франції, Великобританії, Німеччині, Польщі та ін. державах Європи

У дослідженні концептуальних підходів особистості до проектування систем сучасних професійних орієнтацій були досліджені в працях Дж. Голаеда, А. Маслоу, Д. Сьюперта, Д. Кассі та інших наукових діячів.

Грунтовні дослідження пов'язані з проблемами професійного становлення орієнтацій молоді серед ринкового середовища з розробками відповідного технічного інструментарію, психологічного супроводу здійснювались в закордонних країнах, російськими науковцями (Е. О. Клімов, М. Пряжников, С. Чистякова та ін.).

У створенні теоретичного досліджень зазначеної проблеми значний вплив такі українські вчені, як З. Р. Кисарчук, В. А. Семиченко, Б. О. Федоришини ін. На сьогодні професійне самовизначення осіб юнацького віку розглядають як процеси зміни, що утворились у наслідок соціальних та економічних чинників, власна активність та самостійність в процесі самореалізації особистості в сфері професійної діяльності.

Професійна діяльність – це важлива соціальна складова, яка потребує спеціальних вмінь, навичок, знань, розуміння власних професійних та особистісних якостей обумовлених соціальним середовищем та впливом на особистість. В залежності від змісту праці (мети, умов, засобів, способів виконання) виокремлюють види професійної діяльності.

Отже, беручи до уваги зазначені трактування ми можемо сказати, що поняття «професія» може розглядатись як заняття, які вимагають професійної підготовки, яку людина практикує регулярно і яке служить їй джерелом соціального й особистісного існування.

Професія за одним із призначень об'єднує групу людей, займаються одно типовою діяльністю, всередині якої встановлюються певні зв'язки і норми поведінки.

На думку Ігоря Семеновича Кона зростання свободи вибору і менша соціальна скрутість, сприяє здатності формувати в юнаків більш гнучкого соціального характеру, при цьому він усвідомлює власне самовизначення.

Зростання періоду юнацтва в доросле життя пов'язане не лише з усвідомленням трудової діяльності, яка потребує компетентності й тривалого процесу навчання, а й із розширенням сфери самовизначення молодшої людини та підвищення вимог до його усвідомлення. Чим більший діапазон можливостей професійного вибору, тим він має складнішу структуру для юнака, до того ж самовизначення є одночасно і самообмеженням особистості. Вибір професії є досить тривалим процесом, що зумовлений рівнем інформованості щодо специфіки трудової діяльності, індивідуальними здібностями, інтересами, цінностями тощо.

Професійне самовизначення є необхідним для юнаків, якщо вони не враховують всіх потрібних фактів, а лише зосереджують увагу на одному, прикладом є престижні професії, не зважаючи на насиченість ринку праці великої кількості представників[28].

Професійне становлення особистості здійснюється в чотири основні етапи.

1. Перший етап – пов'язаний зі здатністю до оволодіння системою знань, навичок і умінь, що самі собою можуть складати основу професії, наприклад: бухгалтера, торгового агента, водія транспортного засобу, оператора і т. д.

2. Другий етап – видінням професійних фахівців, які здатні до методичного, консультативного, педагогічного, керувального способу діяльності особистості.

3. Третій етап – передбачає рівень розвитку особистісного професіоналізму, який має здатність передбачувати високу результативність творчого процесу, особливе місце посідає створення інноваційних технологій, нового продукту, ніж передує напружена творча праця.

4. Четвертий рівень – це особистісна діяльність, яка перетворює навколишній світ.

Вони є – організаторами великого бізнесу, яким вдається довести винаходи своєї діяльності для масового споживача, зробити провідною і конкурентоспроможною свою галузь, сконцентрувати увагу та фінанси на великий капітал, здатний вистояти в часи кризових ситуацій.

З огляду на ускладнення процесів діяльності, підвищення значущості її результатів, – особливо для фахівців соціономічних професій, – вивчення змістовної характеристики особистості (її структури) набуває особливої актуальності. Водночас слід зауважити, що окреслена тематика в багатьох своїх аспектах не знайшла послідовного і вичерпного розкриття в наукових працях у контексті аналізу рольових профілів, соціально – психологічних та професійних ролей і рольових позицій особистості [46].

Вивчення коливань працездатності, має велике значення для професійної психології оскільки вони пов'язані з перенавантаженням, добовими ритмами, обґрунтуванням оптимального режиму працездатності, при якому продуктивність та якість праці випробовували б найменші зміни під час робочого процесу (дні, тижні, роки і т. д.). Завдання цієї галузі у психології – є раціональні

реконструкції професій, виявлення психологічного й оптимального поєднання, які входять до складу операцій, наукове обґрунтування доцільної автоматизації, котрі мають важливе значення для підвищення продуктивності праці [12].

Дослідження психологічних особливостей конкретних видів трудової діяльності, складання професіограм (змістовного опису професій і професійної діяльності з точки зору включення і використання психологічних та соціальних властивостей і здібностей особистості), визначення набору професійно значущих якостей особистості сприяли формуванню спеціальних напрямків психології професій (наприклад, психології авіаційній, космічній, конвеєрної праці і т. д.) [2].

Професійне самовизначення це – процес , який обумовлений розширеннями та поглибленнями в творчість, соціально – значущої діяльності учнів, формуванням моральної, естетичної та екологічної культури.

Професійне самовизначення дає змогу особистості поглибитись у свою свідомість, аби зрозуміти чого саме очікувати від обраного шляху, саме на цій стадії формуються переконання та суперечності, які кожна особа має особисто знайти своє місце в суспільстві, які очікування будуть домінувати на етапах професіоналізація, а котрі навпаки будуть втрачати перевагу [28]

Особливе значення в процесах становлення професійної орієнтації мають – професіограми.

Професіограма – стійка характеристика професійної діяльності , що охоплює описи та умову професійної діяльності, права та обов'язки працівників , потребу необхідних знаннях, вміннях і професійних навичок, важливих професійних якостей, а також протипоказань за станом власного здоров'я.

Професіограма дає можливості визначити професійні здібності та здатність до професійної спрямованості людини, можливість оптанта більше дізнатись про бажану професію й відповідно, зменшує шанс небажаного вибору. Професіограма за своїми властивостями спрямована на створення цілісного сприйняття змісту і особливостей конкретного виду праці. Всі фактори, які матимуть безпосередній вплив на професійне самовизначення осіб юнацького віку можуть бути умовно диференційовані в двох групах.

1. Об'єктивна група

Поінформованість у світі професії, рівень підготовки, соціальне оточення .

2. Суб'єктивна група

До них входить — здібності, професійні інтереси, рівень особистісних домагань, ціннісні орієнтації, особистісні мотиви та мотивація.

Мотивація – це сукупність спонукаючих факторів, які викликають активність особистості і визначають спрямованість її діяльності [44].

Однією з форм цілеспрямованості особистості є безпосередньо диференційоване ставлення особистості до навколишнього світу. У випадку раціонального вибору інформації здійснюють обробку даних з урахуваннями всіх поставлених цілей. Тому обробка отриманих інформацій залежить від конкретного мотиву який особистість формує в ході вибору власного професійного простору.

П. К. Анохін у концепції функціональних систем звернув увагу на те, що зміст результату, або параметри результату, формуються системою у вигляді визначеної моделі раніше, ніж з'являється сам результат.

Конструювання моделі очікуваного майбутнього – це побудований особистістю проект результату. Цей проект своєрідне передбачення, що реалізується через прогностичну функцію соціальних очікувань особистості. Одночасно низка суб'єктів діяльності може поставити перед собою аналогічну мету. Модель очікуваного майбутнього у всіх цих суб'єктів буде різною, навіть якщо вони прагнуть отримати однакового кінцевого результату. Конструювання моделі очікуваного майбутнього – це не тільки бачення кінцевого результату, а й вплив на оцінку реалізації поведінки, консолідацію моральних, вольових, інтелектуальних зусиль для її реалізації. Відомо, що великі очікування приносять середній результат, середні очікування – малий, а малі очікування результату не приносять. Конструювання залежить не тільки від внутрішніх чинників особистості, зокрема її Я – концепції, самооцінки, рефлексії, рівня домагань, а й від зовнішніх, які чинять соціальний тиск на особистість.

В певних ситуаціях професійного вибору смисловий мотив спрямовує інформацію або в русло «переваг» професії та її можливостей, або в русло відповідності своїх, суб'єктивно оцінюваних здібностей та якостей особистості зі змістом професії. Особистість в своєму виборі орієнтує особистісні очікування в соціум, на оцінки інших людей, на їхнє схвалення, в будь – якому випадку будь – які дії, кожен здійснений вибір на тому чи іншому етапі отримує оцінку з боку суспільства, тому стратегію поведінки будують і з урахуванням оцінок інших людей. В ситуації професійного вибору одним із головних об'єктів оцінки є статус, який займає певна професія в соціальній структурі.

Вважаємо, що формування соціальних очікувань особистості супроводжується побудовою моделі очікуваного майбутнього, а реалізація їх – досягненням бажаного результату діяльності.

Отже, формування очікувань є не тільки процесом психічної регуляції особистістю поведінки, а й важливим етапом контролю цієї поведінки.

1.2 Особливості психологічної характеристики осіб юнацького віку, проблематика професійної діяльності.

Традиційно юнацький вік вважають періодом інтенсивного – розвитку особистісної самосвідомості. Тому цей процес є детермінованим, внутрішніми особистісними закономірностями розвитку, а також об'єктивними обставинами, у яких відбувається становлення особистості. Надзвичайно важливим стає питання вивчення психологічних особливостей школярів в ранньому юнацькому віці в контексті проблеми психологічного супроводу їх професійного самовизначення.

У дослідженнях радянських психологів основну увагу приділяють формуванню й розвитку особистості з позицій зовнішнього аспекту : соціальних ситуацій (Л. Виготський, Л. Божевич) та «теоріям провідної діяльності» (Л. Леонт'єв, Д. Ельконін), яка зазначає важливість професійної спрямованості в суспільстві.

Проблематика формування особистістю уявлень про майбутнє та планування життєвої перспективи висвітлено в дослідженнях К. О. Абульханової, Р. Гінзбурга, О. Кроника, Л. Сохань, В. Шинкарука.

Уявлення про професійне майбутнє вивчали І. Дьоміна, В. Іванов, Є. Климов, Л. Ковальова, М. Пряжников. Теоретичні та технологічні моделі кар'єрного просування розкрито в працях О. Бодальова, Е. Зеєра, І. Лотової, Т. Невструєвої, Ю. Стрелкова.

У концепціях розвитку особистості західних психологів (Е. Еріксон, Р. Бернс) проблеми раннього юнацького віку розроблені досить детально і результати досліджень особливу увагу надають спеціальних механізмів й внутрішніх закономірностей, які формуються у самосвідомості особистості під впливом соціального середовища.

Характерною для періоду ранньої юності зовнішні ситуації – це процеси змін соціального статусу, виникнення нових соціальних обставин та умов, засвоєння нових видів діяльності, розширення власних соціальних контактів і розвиток нових соціальних вимог. Такі обставини, а також в необхідності визначити власне місце в соціальному житті, що потає перед особистістю, і який становить важливий аспект соціальної ситуації розвитку особистості [24].

На думку Л. Божовича особистість виступає як основна причина формування «духовної потреби» – потреби в життєвому самовизначенні.

Встановлено що рання юність (15 – 17 років) – є надзвичайно складною, суперечливою й визначною стадією життєвого шляху особистості. Однією з основних характеристик особистості юнацькому віці є його готовність до самостійного, дорослого життя, яка формує особистісне та професійне самовизначення в ранньому юнацькому віці (І. С. Кон, Л. І. Божович).

Провідною діяльністю цього віку є детермінована потреба в досягненні самоствердження, яка виявляє прагнення адекватної оцінки власних можливостей особистості, покращення власних знань, власних успіхів у навчанні, можливості розвивати власний світогляд. Цей період характерний розвитком власної самоефективності, аналізуванні власних здобутих досягнень, регулювання власної поведінки згідно соціальним нормам.

Значну наукову працю в дослідженні самоефективності особистості здійснено українським науковцем І. Д. Бехом, який наголошував на ролі виховання для покращення сомоефективності в ранній юності: для юнаків і дівчат найважливіше – потрібно відноситись з розумінням, співчуттям, допомагати в особистісних переживаннях, що в цей період переживають, як найбільш значущій етап в житті особистості.

Вчений наголошує, що важливо постійно зміцнювати потреби юнаків в процесі самовдосконалення, послідовно і систематично до поставленої ним самим очікуваної мети.

Більшість осіб юнацького віку прагнуть посісти позицію дорослого, в такому випадку слід створити умови для вияву власної ініціативності самоповаги, впевненості у власних можливостях, які сприятимуть становленню здатності до сомоєфективного усвідомлення власної діяльності, так і в взаємодії з соціумом.

Відповідно таким чином, здатність особистості в ранній юнацький вік адекватно оцінювати власні можливості, підвищення вимогливості до себе, зростання соціальних контактів, здатність планувати та коригувати власну діяльність, соціальної та індивідуальної сомоєфективності в ранній юності.

Слід зазначити, важливу характеристику юнацького віку (17 – 19 років), становить психологічна готовність до самостійного, дорослого життя, яка вимагає формування чіткого визначення життєвих орієнтирів особистості, здатності виконувати відповідну діяльність згідно власних та соціальних очікувань, які формують уявлення про її виконання [20].

Т. М. Титаренко наголошує про значущість наслідків подальшого життя особистості «Вибір, який робить людина в ранні роки, багато в чому обумовлена траєкторією подальшого життя, рівня самореалізації, успіху та невдач в майбутній професій та особистісному житті».

Аналізуючи особливості психологічного розвитку юнаків відзначимо, що новоутворення в юнацькому віці є особистісна ідентичність (Е. Еріксон).

Сформованість «зрілої ідентичності» включають існування довіри до навколишнього світу, самостійності, власної самоповаги, особистісна

компетентність. На думку Е. Еріксона почуття впевненості в собі є основною складовою ідентичності, лідерську та ідеологічну поляризацію, очікуваного успіху.

Відповідно з набуттям соціальної зрілості в юнацькому віці виокремлюють високу гнучкість соціальні ролі – представниками якого є групи людей різних за статусом, віком, статі та інших суспільних цінностей. Водночас значне місце посідає комунікативне експериментування, яке сприяє накопиченню комунікативних здібностей та досвідчення юнаків, але й викликає певні розчарування. Актуальним питанням залишається прагнення хлопців та дівчат бути в складі референтних груп, посісти бажаний статус серед однолітків, що сформувались в підлітковому віці.

В юнацькому віці самореалізація досягає етапу інтеграції, тобто молоді люди намагаються налагодити контакти з ровесниками міжособистісні взаємини, які характеризують показники психологічної близькості. Найдинамічніше вони проявляються в почуттях дружби та закоханості.

Це спричинено досягненню юнаками процесу гетеросоціальності – тобто вмінню налагоджувати та підтримувати спілкування з представниками обох статей.

Період від юності до ранньої дорослості на думку В. М. Ямницького, являє собою етап початку становлення життєтворчої активності особистості, виходячи з якого суб'єкт свідомо реалізує смисловий та цільовий аспект всього життя людини відповідно до власного задуму.

Саме в цей період індивід формує власний життєвий образ, виникають життєві стратегії, залучають молодь до виконання усвідомленої соціальної активності, та усвідомленні особистісної та соціальної відповідальності.

Провідною діяльністю в період ранньої юності є етап професійного навчання. Початок професійної діяльності відбувається на початку студентських років, в цей період закріплюються особистісні та соціальні очікування відповідно до обраного професійного шляху, виникають професійні якості, формується професійний характер, виокремлення своєї особистості до професійного колективу [19].

Як стверджує І. О. Зимньова, студент – це людина, яка цілеспрямовано, систематично оволодіває професійними знаннями й вміннями, здатність спрямовувати пізнавальні процеси, пізнавальні та комунікативні аспекти, на вирішення важливих, професійно – зорієнтованих завдань.

Студенство – це період особистісного входження у новий соціальний простір, який виокремлює складну взаємодію з керівництвом університету і факультету, з викладацьким колективом, навчальної групи. Нові умови життя призводять до особистісних переживань особистісного й духовного підйому, створюють соціальних труднощів, які спричиняють стани розгубленості, власного незадоволення потреб, Саме тому проблематика студентів до самоефективності від вибору бажаної професії є актуальною на сьогодні.

Дослідження проблем здатності студента до самоефективності в юнацькому віку дає можливість розглянути роль в періоди прогнозування та переживання виникнення асоціативної форми поведінки. В. Лук'яненко та А. Бандура в своїх працях констатують думку, що високий рівень самоефективності знижує вірогідність залежностей молоді людини від негативного тиску однолітків, що сприяють до відкритого спілкування з батьками, та вчителями.

Таким чином процес аналізування літературних джерел дає можливість стверджувати, що становлення до самоефективності відбувається в період онтогенезу: у різних вікових періодах значну психологічну

структуру новоутворень мають конкретні особливості, які пов'язані з соціальною ситуацією розвитку й зміною провідних видів діяльності, згідно вікових психологічних новоутворень та сомоефективності особистості. Самоефективність – це здатність особистості до адекватної оцінки власних здібностей, вміння планування та самореалізації провідної діяльності в соціальному просторі відповідно до бажаних очікувань. Самоефективність спрямовує особистість на виконання стійких, соціальних, ініціативних, вчинків, які сприяють досягненню очуваної мети.

1.3 Роль професійної спрямованості особистості стосовно її бажаного вибору.

Професійне становлення особистості є важливим компонентом загального процесу його розвитку. Однією з центральних проблем підготовки майбутніх фахівців є дослідження їхньої професійної спрямованості як визначальної характеристики, що дозволяє максимально виявити здібності й творчо опанувати професію.

Проблемами становлення та вибору професії досліджували багато дослідників. Особливої уваги заслуговує підхід у визначенні вибору професії М. Вебера, за якою соціальні дії, якими є і соціально – психологічні вибори, розмежовують на раціональні, соціально – професійні вибори, в основі яких лежать очікування певної поведінки, зовнішнього світу та інших осіб які використовують певні «вимоги» й «засоби» для досягнення раціонально – визначеної, очікуваної, добре спланованої мети, та раціонально – ціннісні вибори, що базуються на цінності певних поведінкових проявів особистості. Ціле раціональні вибори направлені на майбутні перспектива конкретними цілями

людини. Тоді як раціонально – ціннісний вибір є засобом досягнення інших соціально – очікуваних цілей людини.

Відомо, що великі очікування приносять середній результат, середні очікування малий, а малі очікування результату не приносять. Конструювання залежить не тільки від внутрішніх чинників особистості, зокрема її Я-концепції, самооцінки, рефлексії, рівня домагань, а й від зовнішніх, які чинять соціальний тиск на особистість. Здійснюється цей тиск через соціальну роль, статус і позицію в соціумі. Соціум висуває очікування-вимоги до особистості, вимагаючи належної поведінки в спільноті. Трансформуються особистісні й соціальні норми, що позначається на групотворчих процесах малої групи. Соціальні норми та санкції здійснюють соціальний контроль особистості. Важливий зовнішній чинник очікування соціуму. Соціальні очікування особистості та очікування соціуму – це два абсолютно різних об'єкти наукового аналізу. Вони можуть мати схожі психологічні механізми та функції, але змістові параметри утворення, розвитку, становлення й реалізації будуть відмінними.

В етапах вибору майбутньої професії молоді люди звертають увагу на запозичений досвід. Згідно умов недостатньої обізнаності про специфіку професій та низького рівня знання особистісних якостей, доречним є звертання до професійної консультації, яку можна отримати від кваліфікованих фахівців. Кожна система потреб та прагнень юнаків систематизується, інтегрується під дією особистісних світогляду, які досліджувались в працях Лідії Іллівни Божович. У ранньому юнацькому віці відбуваються процеси поглиблення та розширення особистісної рефлексії. В цей етап юнак намагається відсторонитись від потреб, бути схожим на інших людей, акцентує увагу на особистісних якостях та проявів своєї індивідуальності

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ СТАНОВЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ СТОСОВНО БАЖАНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ

2.1 Методологічні засади практичної роботи з особами юнацького віку

Питання методології традиційно відносять до наукової діяльності і часто пов'язують саме з теоретичною проблематикою інших сфер наукового пізнання, але саме методологічні основи є основним стержневим компонентом для побудови ефективних галузей професійної діяльності. Актуальним питанням в теорії психології та практичних досліджень в основі діяльності особливе місце належить методологічним засадам, які вивчають психологічні структури цілепокладання у навчанні осіб юнацького віку .

У ранньому юнацькому віці рефлексія здійснюється через призму бачення передбачуваного майбутнього. Рефлексія юнаків є усвідомленням власного «Я», та усвідомлення особистості свого місця у навколишньому просторі. В ранньому юнацькому віку розмежовують світ внутрішніх переживань й об'єктивної дійсності. Процес функціонування особистісної рефлексії й орієнтацій на думки ровесників, щодо власної особистості зумовлені багатьма якостями, які постійно змінюють ставлення до себе. Осмислене юнаком бачення власної життєвої лінії в ранньому юнацькому віці зосереджена на футуристичній реальності, на осягнення ним того «ким і яким я стану у власному житті» [17].

Навчання у школі здебільшого дає позитивний вплив на психіку юнаків, так як вони перебувають в звичному середовищі на позиції старших, вони мають можливість продовжити процес вибору бажаної професії. Умовою цілеспрямованості є диференційоване ставлення людини до оточуючого світу.

У випадку цілераціонального вибору інформацію обробляють з урахуванням поставлених цілей. Така обробка залежить від конкретного мотиву. В ситуаціях професійного вибору смислових мотивів, які спрямовують інформацію в русло «переваги» професії та їх можливостей, або в русло відповідності суб'єктивно оцінювальних здібностей та якостей змісту вибору бажаної професії.

Соціальні очікування особистості формуються й реалізуються за схожим сценарієм. Важливе значення у виникненні та формуванні соціальних очікувань особистості має ціннісно-сміслове навантаження очікуваного об'єкта. На базі мотиву й відтворення реальної ситуації формується мета діяльності, план поведінки й відбувається прийняття рішення. Ключову роль у відтворенні соціально-психологічної реальності відіграє формування очікувань, що є своєрідною проекцією, сконструйованим образом бажаного результату. Відтворений образ бажаного результату особистість спочатку будує у своїй уяві, тим самим конструює своє майбутнє. Сконструйований образ називаємо моделлю очікуваного майбутнього.

Самопізнання в юнацькому віці формує самість, тим самим поглиблюючись у спілкування з іншими. Слід зазначити, що стабілізацію образу «Я» та власної самооцінки починає формуватись в ранньому юнацькому віці. Тоді ж гармонізується рівень, зростання індивідуальної самоповаги, актуалізують мотиви досягнень.

Працюючи хлопці та дівчата отримують власний професійний досвід та матеріальну незалежність, але цей статус не забезпечує кращих формувань психологічного розвитку, оскільки професійна діяльність є малокваліфікованою й на погляд оточуючих не престижною.

Одними із представників такого статусу є студентство (за успішних умов адаптацій особистості до студентського навчання та правильного вибору майбутньої професії). Високий рівень домагань особистості та життєва активність дозволяє їм поєднувати навчання в декількох ЗВО або працювати, при цьому отримуючи вищу освіту.

Окремими аспектами методологічних засад, що вивчають у своїй структурі цілепокладання саме в юнацькому віці були дослідження багатьма науковцями: методологія вивчення навчальної діяльності розкриті в працях Г. Х. Валєєва, О. М. Новікова, В. В. Краєвським: дослідження психології навчальної діяльності осіб юнацького віку, була охарактеризована в працях О. М. Рева, В. В. Костіної, В. Н. Назаріної, О. А. Шепелєвої та ін.

Компоненти структури цілепокладання власної діяльності досліджено С. Д. Максимаком, Л. І. Дідовською, С. М. Панченком, В. В. Русовою, Н. Л. Рудою та ін. Не звертаючи увагу на дослідження сучасних науковців та результатів досліджень минулих поколінь дослідників, на сьогодні в психології та педагогіці залишились невивченим фундаментом проблеми.

Період навчання у школі, який характеризує важливість навчання в юнацькому віку – як важливий етап у житті особистості.

Він постає особливим, специфічним для цього етапу, психологічними змінами у свідомості школяра, та в особистісній структурі його навчальної діяльності.

Як стверджує В. В. Костіна, до загальна загальних особливостей навчальної діяльності саме в юнацький вік, можна доцільно віднести:

1. Інтенсивність інтелектуального дозрівання, провідна роль у якому посідає розвитку мислення; поступовий перехід учнів до вищих рівнів абстрактних та узагальнюючих мисленнєвих операцій;
2. Значною постає потреба в наукових доведеннях положень, критерію, висновків, власних думок, що виступають не на конкретних фактах суспільної дійсності, а згідно логічного доказу.
3. Навчальна діяльність направлена на здатність особистості формувати критичне ставлення до інформації, формуванню загальних концепцій, що сприяють особистісній соціалізації.
4. Формування навчально – пізнавальних потреб, цілей, мотивів, очікувань в юнацькому віці під час навчання.

Досліджуючи психологічні особливості цілепокладання в юнацькому віці А. В. Хуторський зазначає, що розмаїття навчальних цілей основними серед них можуть бути креативні, когнітивні, особистіні цілі.

Тим самим С. М. Панченко наголошує на конкретному факті, які визначають особистіні позиції, усвідомленню перспектив та цілей учнів повинні визначати реальністю, відповідати власним інтересам, потребам, можливостям, які потребують чіткої системи саморефлексії та саморегуляції. Когнітивна, емоційна, поведінкова готовність супроводжується здатністю індивіда до соціальних дій.

Результати самовизначення, у свою чергу уможлиблюють стимуляцію самоаналізу, самопізнання, осмислення свого «Я». «Я – концепція», й подальшого формування «Я – образу» у юнацькому віці. Вони поєднують у собі пізнавальні, інтелектуальні риси суб'єкта, складову діяльнісного компоненту, основним структурним елементом, які

формують цілі особистості, окреслюють умови досягнення навчальних цілей; визначають необхідні для досягнення навчальних цілей; регулюють діяльність досягнень поставлених цілей та формуванню на їх базисі соціальних очікувань.

2.2 Методи роботи з особами юнацького віку у навчальних закладах

Дослідженням проблем виховання особистісного самоствердження в учнівській молоді розроблені на концептуальних положеннях сучасних теорій виховання особистості (В. Вернадський, Є. Бондарська, Т. Дем'янюк, О. Кононко, Г. Селевко, О. Сухомлинська, М. Сметанський, Ю. Сокольніков та ін.) Проблема присвячена вихованню культури особистісного самоствердження в раньому юнацькому віці в навчальному закладі, попри її значущість та актуальність, розроблена недостатньо. Вона досліджувалась лише частково в ході визначення окремими якостями особистості, причини девіантної поведінки, але частіше у зв'язку з дослідженням процесу самореалізації, де ці поняття вживались як ідентичні, Найбільші проблеми в сучасній соціальній ситуації переживають школярі, які перебувають на етапі життєвого самовизначення, пошуку сфери власного самоствердження та власного заблудження.

Хоча в дійсності старший шкільний вік є сенситивним періодом вирішення завдань, які пов'язані із самоствердженням особистості, оскільки в цьому періоді вони виокремились в життєво необхідну структуру, що виражає прагнення не лише знайти сферу самоствердження, але й зайняти важливу життєву позицію.[17]

Спілкування між юнаками формують основи деяких протиріч: потреби входження до певних груп та відокремлення особистості.

Процес детермінації – це механізм та компонент спілкування, що забезпечує здатність змінювати власні розумові позиції. Детермінація дає змогу для розвитку особистості: формування зрілості, засвоєння позицій розвитку та удосконаленню навичок у спілкуванні, соціалізації. За допомогою детермінації зникають теорії й виникає розуміння поставленої проблеми. Його механізм базується на інтелектуальній операції зворотності, який має провідне значення для управління просторовими предметами та психічний уявлень суспільства. На цьому базисі розвивають здатність особистості відображати себе на місці інших, що відіграють значущу роль у становленні соціально – психологічного компоненту.

Традиційна схема навчання та виховання, що залишилась на сьогоднішній день, особистісні прагнення старшокласників до соціального самоствердження, певною мірою не задовольняють власні потреби. Технології навчання й виховання, котрі використовують в школах значна кількість педагогів країни, надто мало орієнтована на актуалізацію особистісних можливостей учнів та формуванню їхніх потреб і готовності до розуміння культури особистісного самоствердження в пізнавальній діяльності, як наслідок чого, більшість випускників не здатні до самостійного вирішення соціальних проблем, не мають можливість стверджуватись особистісно, духовно, професійно та культурно.

Отже виходячи із зазначеного, необхідність у науковому дослідженні визначає суперечностями між :

1. Сучасними вимогами до загальноосвітньої практики й недостатньою розробленістю теоретичних та практичних положень дослідження проблеми;
2. Об'єктивними запитамі суспільства, щодо реально функціонуючою освітньою системою, що технічно не може забезпечити процес навчання;
3. Реальним рівнем професійного досвіду, знаннями, якими володіє вчитель і існуючим засобом реалізації дослідницької проблеми;
4. Здатністю нормативно виокремити потреби школяра в освітньому процесі.

Провідна діяльність у юнацькому віці в основному навчально – професійна. Соціальні мотиви, які пов'язані з майбутнім, починають актуально спонукати до навчального процесу, проявляти велику вибірковість до навчальних предметів, а також основними мотивами пізнавальної діяльності є прагнення юнака здобути соціально – значущу професію (Л. С. Пряжніков, Е. О. Климов та ін.) [27] .

В основі психологічної бази для професійного самовизначення в юності є перш за все, соціальні потреби знайти вирішальну позицію дорослої людини, самостійно усвідомити себе як члена суспільства, визначити свою позицію в світі, тобто зрозуміти свої власні можливості, свого власного призначення та місця в житті.

На сьогодні важливою залишилась потреба в суспільній діяльності, яка зростає в юнацькому віці, знаходить власне втілення у спілкуванні. В період юності особливо зростає необхідність, як у набутті нового досвіду, так і визнанні, в захищеності, в емоційній близькості з людьми. Це допомагає у зростанні потреби юнацтва в спілкуванні з оточуючими людьми, зростання потреб бути прийнятим до соціальної спільноти.

Наступна закономірність також охоплює важливість, психологічного прагнення до відмежування особистості в суспільстві.

Прагнення до відмежування – це прагнення особистості відокремити свій особистісний світ від вторгнення сторонніх, в деяких випадках навіть від близьких людей, аби закріпити власні почуття особистості, зберегти свою індивідуальність, реалізувати власні домагання стосовно особистісних потреб.

Процес відмежування – це засоби, що утворюють психологічні дистанції з іншими людьми, дає змогу «зберегти обличчя» на емоційному і раціональному рівнях спілкуванню з людьми. В основу цього, формують уявлення про себе, дає власну самооцінку зовнішності, розумовим здібностям та адекватного усвідомлення власних переваг і недоліків.

Особистість самостійно обирає шляхи для власного саморозвитку та самовдосконалення, призводить до утворення системи особистісних поглядів на навколишній світ, власних переконань, соціальних очікувань, яких вона виконує в процесі своєї життєдіяльності. Етап кризи юнацького віку призводить до формування деструктивних очікувань на встановлений образ життя. Це особливо стосується вищої та спеціальної освіти та формування перебільшень очікувань від неї.

З появою новоутворень, фізичним та психологічним дозріванням та зміною в соціальній ситуації розвитку формуються проблеми соціального страху, що може сприяти деструктивним відбитком на психіці особистості [26] .

Поняття страх – це стан, який зумовлений загрозою реального або уявного лиха, що в будь – якій формі містить загрозу емоційним вродженим процесам.

Досліджуючи цей феномен Ю. В. Щербатих запропонував класифікувати страхи людини за трьома групами :

1. Біологічна (група страхів, які пов'язані з загрозою життя та здоров'я),
2. Соціальні (група, яка пов'язана із страхом соціального статусу).
3. Екзистенційні (страхи пов'язані з самою сутністю людини).

Нас цікавлять страхи, які відносяться до другої групи, оскільки період юнацтва характерний фактором закінчення школи та подальшого вступу до навчального закладу, в деяких випадках це професійна діяльність, або поєднання навчання та роботи, у випадку чоловічої статі може бути призов до армії. Тому школярі обов'язково потрапляють у новий соціальний простір, отримують інший соціальний статус, саме це може призвести до формування і розвиток соціальних страхів.

В свою чергу соціальні страхи – це умовні рефлекси, які набуті під час соціальної взаємодії, що виникають від способу виховання особистості з дитячих років. Термін «соціальний страх» уперше був ужитий в 1980 року, тому відповідно це відносно нове поняття, яке на сьогоднішній день не достатньо досліджений.

Вважають, що один із найважливіших внесків у дослідженнях соціального страху в юнацькому віці були дослідженні англійським вченим Дж. Боулбі. Він стверджував, що домінуючим страхом для особистості є страх самотності, він стверджував, що в основі лежать біологічні причини. Виходячи з його досліджень, можна сказати, що людина постійно бореться з кризовими ситуаціями її повсякденного життя, найбільш ефективною допомогою при допомозі особистості з кризовими ситуаціями є близькі люди, їхня підтримка в складних ситуаціях.

Слід пам'ятати що «юність» – це віковий період дорослішання людини, від неї залежить її соціальна успішність, майбутня життєдіяльність. Перебуваючи на віковому етапі юності, особистість може піддаватись впливу багатьох зовнішніх факторів, тому для шкільних вчителів, психологів, батьків, покладено захистити молоду особистість від якомога більшої кількості негативних впливів, а особливо приділяти увагу формуванню факторів – соціального страху. Осільки для юнаків батьки є авторитарними суб'єктами впливу на виховання особистості й володіють життєвим досвідом та знаннями то хлопці та дівчата звертаються до них за порадою, потребують підтримки, а досить часто звичайну увагу до своїх особистісних потреб. Проте у батьків досить часто бракує власного часу і бажання для відвертих розмов, іноді не усвідомлено створюють смислові бар'єри у спілкуванні через критику та впевненість у досконалості власного життєвого досвіду.

Саме в юнацькому віці розширюється соціальна діяльність, яка сприяє формуванню й закріпленню особистості, як самостійну соціальну значущу ланку кожної держави.

РОЗДІЛ 3.

ЕМПІРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ СТОСОВНО СОМОВИЗНАЧЕННЯ ЮНАКІВ ЩОДО БАЖАНОЇ ПРОФЕСІЇ

3.1 Експериментальні дослідження соціальних очікувань й самовизначення осіб юнацького віку

Соціальні очікування – це зовнішня сторона взаємодії особистості з навколишнім середовищем, котра характеризує суспільну детермінацію рольової поведінки особистості в соціумі.

Проблема формувань особистістю уявлень про майбутнє та планування життєвих перспектив висвітлено в працях К. О. Абульханової, Р. Гінзбурга, О.Кроника, Л. Сохань, В. Шинкарука. Уявлення про професіне майбутнє висвітлено в дослідженнях В. Іванов, Л. Ковальова, І. Дьоміна. Теоритичну та технологічну модель кар'єрного просування досліджено в працях О. Бодальова, І. Лотової. Т. Невструєвої, Ю. Стрелкова та ін [33].

Експериментальні дослідження було проведено на базі Дар'ївської ЗОШ І – ІІІ ступенів імені Андрія Шультги. В дослідженні взяли участь 68 респонденти, з них 32 жіночої статі (47.1%) і 36 чоловічої статі (52.9%), віком від 15 до 18 років. Мета психодіагностики полягає в дослідженні й аналізуванні ролі соціальних очікувань осіб юнацького віку щодо майбутньої професії.

Для дослідження було використано , методики «Рівень соціальних очікувань» (І. С. Попович) та «Диференційно – діагностичний опитувальник» (ДДО, Є. О. Клімова).

Методика «Рівень соціальних очікувань» (І. С. Попович).

Мета дослідження — полягає у визначенні рівня соціальних очікувань, рівня обізнаності про передбачення певного перебігу подій, рівня соціальних очікувань визначення рівня соціальних очікувань, рівня обізнанності про передбачуваний перебіг подій, рівня очікуваного ставлення до учасників взаємодії.

Шкалу соціальних очікувань особистості можна розділити на дві частини. В першу частину входить три шкали, котрі представляють собою відображення змістових складових структурно – функціональної моделі соціальних очікувань особистості: соціально – психологічних особливостей обізнаності особливості про передбачуваний перебіг подій, соціально – психологічний феномен регуляції особистістю міжособистісних взаємодій в соціумі.

Шкала рівня обізнаності про передбачуваний перебіг подій (ОПо) відображає соціально – психологічні особливості обізнаності особливості про передбачуваний перебіг.

Сумарна кількість балів, яку особа юнацького віку може набрати за твердженнями цієї шкали, становить від 4 до 28. Для даної шкали пропонуємо застосувати такі експериментальноотримані та обґрунтовані показники: низький рівень 4 — 16 балів; середній рівень 17 – 14 бали; високий рівень: 25 – 28 бали.

Шкала рівня очікуваного ставлення до учасників міжособистісної взаємодії (ОСО) – відображає соціально – психологічні особливості ставлення осіб юнацького віку до однолітків міжособистісної взаємодії.

Сумарна кількість балів, яку юнак може набрати за твердженнями цієї шкали, становить від 3 до 21.

Для даної шкали пропонуємо застосувати такі експериментально отримані та обґрунтовані показники: низький рівень 3 – 9 балів; середній рівень 10 – 17 бали; високий рівень 18 – 21 бали.

Шкала рівня соціальних очікувань результатів діяльності (ОРО) відображає соціально-психологічні особливості регуляції особистістю міжособистісних взаємодій. Сумарна кількість балів, яку юнак може набрати за твердженнями даної шкали, становить від 7 до 49. Для цієї шкали пропонуємо застосувати такі експериментально отримані та обґрунтовані показники : низький рівень 7 – 31 бали; середній рівень 32 – 44 бали; високий рівень 45 – 49 бали.

Друга частина дослідження утворює зведену шкалу рівня соціальних очікувань особистості (PCOO), котра дозволяє визначити один з найважливіших параметрів соціальних очікувань особистості, а саме рівень за даною формулою:

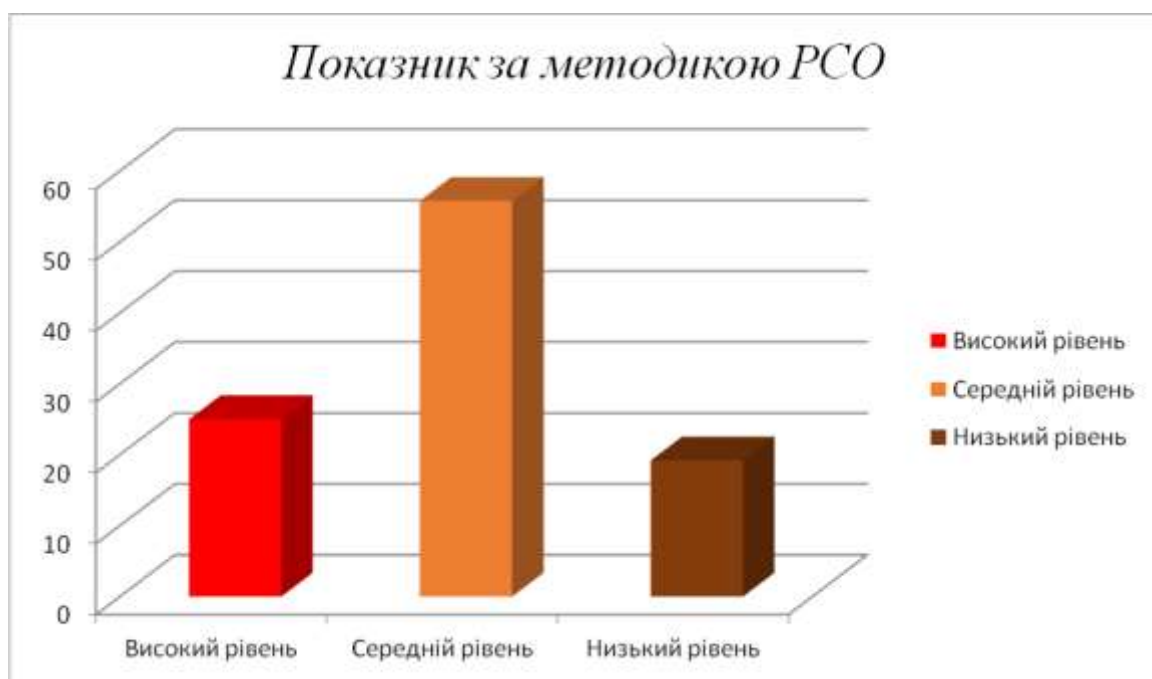
$$PCOO = OPo + OCo + Opo$$

де, PCOO – рівень соціальних очікувань особистості ; OPo – рівень обізнанності про передбачуваний перебіг подій; OCo – рівень очікуваного ставлення до учасників міжособистісної взаємодії ; Opo – рівень очікуваних результатів особистісної діяльності.

Рівень соціальних очікувань юнаків має три параметри : низький знаходиться в межах від 14 до 62 балів, середній – від 63 до 82 балів і високий 83 – 98 бали.

Характеристика рівнів соціальних очікувань особистості. Особа юнацького віку з низьким рівнем домагань має низький рівень мотивації, котрий негативно впливає на рівень соціальних очікувань стосовно майбутньої професії.

Невпевненість, страх перед труднощами, в деяких випадках переоцінка власних (реальних) можливостей й формують показник низького рівня соціальних очікувань особистості.

Високий рівень свідчить про чітке орієнтування у соціально - психологічній реальності, диференціюють власні особистісні очікування відносно інших, об'єктивно сприймають і відображають плин подій повсякденного життя.

Середній рівень юнаків доводить про вміння орієнтуватись у соціально – психологічній реальності, вміння врахувати власні очікування стосовно самих себе, володінні чітким уявленням про очікуваний перебіг подій.

Низький рівень має низький рівень мотивації, котрий негативно впливає на рівень соціальних очікувань стосовно майбутньої професії.

Невпевненість, страх перед труднощами, в деяких випадках переоцінка власних (реальних) можливостей й формують показник низького рівня соціальних очікувань особистості.

На підставі отриманих результатів можна зробити такі висновки:

Низький рівень соціальних очікувань спостерігається у 13 із 68 учнів, що складає 19,2% від загальної кількості досліджуваних у групі.

Середній рівень виявлено у 38 учасників із 68, що складає 55,8% й котрий є найвищим показником серед досліджуваних.

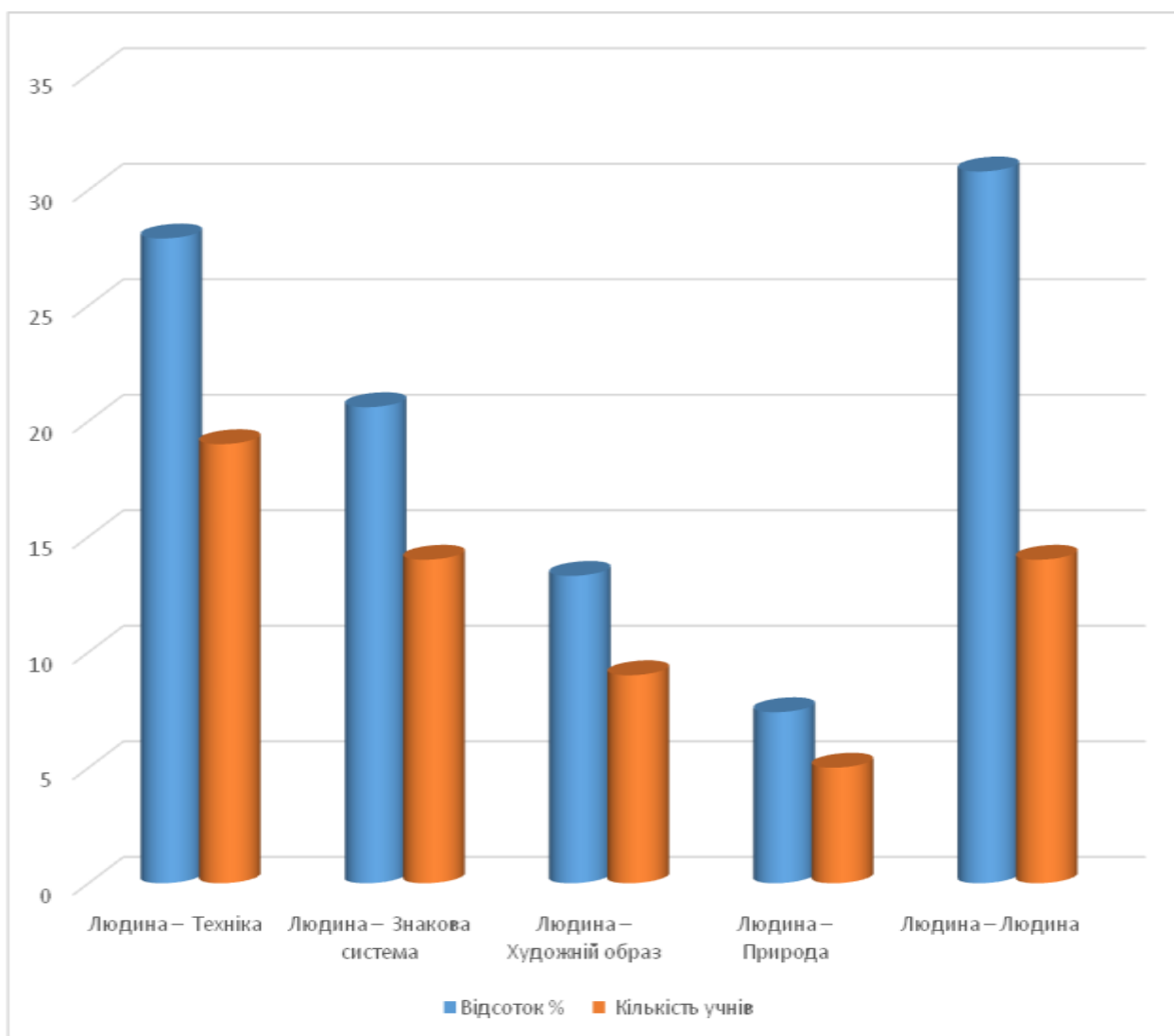
Високий рівень соціальних очікувань виявлено у 17 із 68 респондентів, що складає 25% серед усіх досліджуваних. Таким чином, аналізуючи результати дослідження ми можемо зробити висновок, що значна кількість осіб юнацького віку має середній рівень соціальних очікувань особистості, які орієнтовані на перспективу досягнення бажаних цілей, задоволення особистісних очікувань котрі мають вплив на формування соціальних очікувань стосовно майбутньої професії.

Методика і результати дослідження диференційно — діагностичного опитувальника (Є. О. Клімова)

Мета – встановлення типу професійної спрямованості, згідно особистісних вмінь, можливостей й вподобань осіб юнацького віку стосовно очікувань майбутньої професії.

На основі відомостей у предметах праці всі професії поділяють на п'ять типів:

«Людина – Природа», «Людина – Техніка», «Людина – Людина», «Людина – Знакова система», «Людина – Художній образ».

Інтерпретація результатів методики.

1. «Людина – природа»

Тип професії, пов'язані з рослинництвом, тваринництвом, лісовим господарством (тобто, об'єктом праці є живі організми та нежива природа): агроном, тваринник, зоотехнік, ветеринар, садівник, лісник, геолог, нафтовик, гірник, фізик, хімік – не органік, географ тощо.

2. «Людина – техніка»

Технічні професії (об'єктом праці служать технічні системи, машини, устаткування, матеріали, енергія): токар, слюсар, шофер, конструктор, інженер, тракторист, радіотехнік, сантехнік тощо.

3. «Людина – людина»

Професії, пов'язані з обслуговуванням людей, із спілкуванням (предметом праці є люди, групи, колективи): офіціант, продавець, вчитель, вихователь, юрист, лікар, психолог, соціолог; керівник класу, групи, гуртка, підприємства, дипломат, міліціонер, провідник тощо.

4. . «Людина – знакова система»

Професії, пов'язані з обліком, базами даних, цифровими та буквеними знаками, в тому числі і музичні спеціальності (об'єктом праці є умовні знаки, шифри, коди, таблиці): коректори, програмісти, секретарі, статисти, оператори ЕОМ, бібліотекарі, комірники, економісти тощо.

5 «Людина — художній образ

Творчі спеціальності (об'єктом праці є художні образи, їх елементи і особливості): фотограф, художник, поет, письменник, артист, музикант, ювелір, композитор, дизайнер, модельєр тощо.

На підставі аналізуванні отриманих результатів можна зробити такі висновки: домінуючий рівень показників в експериментальній групі є показники за типом обраної професії – шкала Людина – Людина (30.8%; 21 із 68 юнаків), наступним показником за кількісним рівнем показника є шкала Людина – Техніка (27.9%, 19 із 64 респондентів), середній рівень результату є шкали Людина – Знакова система (20.6%, 14 із 68 юнаків) й Людина – Художній образ (13.3% 9 із 68 досліджуваних), й низький рівень Людина – Природа (7,4% 5 із 68 досліджуваних).

Таким чином аналізуючи результати дослідження ми можемо зробити висновок, що на рівні особистісних та соціальних очікувань домінують

професії, які у своїй сфері діяльності потребують з іншими учасниками соціальної спільноти.

Проводячи аналізування результаті дослідження за двома методиками, можна зробити висновок, що досить значна кількість осіб юнацького віку має високий рівень соціальних очікувань особистості, яких спрямований на майбутню професію. Кількісний аналіз емпіричних даних дозволив встановити, що рівень соціальних очікувань стосовно майбутньої професії прямо пропорційний від особистісної мотивації й рівня інформованості, стосовно виду діяльності майбутньої професії. Так рівень соціальних очікувань у юнаків віком від 15 – 16 років(43,7%) нижчий ніж у досліджуваних 17 – 18 років(56,3%). Відносно їх уявлення про майбутню професію набагато чіткіші, значно реалістичні ніж у молодших респондентів.

Особистість реалізує соціальні очікування, тим самим забезпечує її психологічну готовність до пізнання об'єкту очікування. Психологічна готовність – є особливим психологічним станом особистості. Психічний стан відображає адекватну форму психологічного напруження та формування готовності до дій в очікуваннях від тієї чи іншої події [33].

На сьогодні важливим постає питання вивчення психологічних особливостей осіб юнацького віку в контексті проблем психологічного супроводу особистого професійного самовизначення.

Самовизначення – це встановлення людиною своїх власних особливостей, можливостей, здібностей, вибір людиною критеріїв, норм оцінювання себе, цінностей, виходячи з вимог соціуму і до самого себе.

Провідним новоутвореннями є психічний розвиток в ранньому юнацького віку, є орієнтація на майбутнє, яка досліджує життєві перспективи в цілому: ця потреба допомагає поглибитись в внутрішню позицію дорослої людини , відчутти на собі якості члена суспільства,

зрозуміти суть власного призначення в житті. Для цього потрібен високий рівень розвитку власної особистості: аналізування й переоцінка власних моральних принципів, для того аби побудувати свою власну систему життєвих цінностей, цілей та перспектив в юнацькому віці.

Саме тому професійна самовизначеність повинна вивчатись в симбіозі із іншими аспектами самовизначення особистості. Процес професійної самовизначеності юнацької особистості становить початком переходу особи від юнацького віку до дорослішання [18].

Соціальні очікування, як процес психологічної регуляції є процесом формувань психічної здібності особистості формувати соціальні очікування особистості. А основі зосереджуємо увагу на формуванні соціальних очікувань особистості, беручи до уваги людську особистість як носія соціальних очікувань [34].

Деякі фактори досить стабільні, наприклад роль освітнього рівня сім'ї, наявність здібностей до справи. Інші – динамічні. Наприклад, в останні роки зросла роль матеріальних чинників, змінився престиж деяких професій і т.д. Професійне самовизначення особистості супроводжується зміною уявлень людини про себе, своє місце в професійному і соціальному світові, тобто набуттям професійної ідентичності. Цей процес лежить в основі професійного становлення, перетворення індивіда в професіонала. Проблема полягає в тому, яке місце займає професійна картина «Я» в самосвідомості людини і як вона співвідноситься з іншими уявленнями про себе. Професійне самовизначення передбачає вибір кар'єри, сфери прикладання сил і особистісних якостей. Сучасне розуміння професійного самовизначення виводить її вирішення на перший план – як особистісну задачу, так і державний запит. Характеризуючи процес соціальних очікувань, виокремлюють наступні структурні складники: «очікувана потреба», «очікуване середовище», «очікуваний елемент», «очікувана ситуація», та

ін. Саме ці очікування утворюють зміст соціальних очікувань особистості, Характеризувати соціальні очікування особистості, як процес регуляції очікувань поведінки [21; 23].

Соціальні очікування особистості виступають психологічним станом, розглядають як характеристику, якою здійснюється конструювання свого майбутнього, під перебігом прогнозованих подій. Теоретичне дослідження висвітленої проблеми психологічної регуляції особистості, психічних станів та властивостей, визначення психологічних механізмів і функцій складових соціальних очікувань особистості [33].

ВИСНОВКИ

Розглядаючи проблематику соціальних очікувань особистості юнацького віку, становлення професійних орієнтацій особистості щодо бажаної професії ми дійшли висновку, що на основі існуючих знань про майбутню професійну ситуацію, власних знань, вмінь, захоплень, очікувань, рівень вмотивованості особистості здобувати професійні здібності та навички, складаються актуальні уявлення щодо майбутньої професійної діяльності, ставлення до неї та на цій основі особистість формує наміри, установки, поведінкові стратегії фахівця.

Зацікавленість стосовно професії, спрямованість на професійну діяльність, прихильність до професійної галузі на поведінковому рівні визначають наявністю вмінь створювати загальний стратегічний професійний план, визначати умови його реалізації, розробляти варіанти плану професійного розвитку, вибирати відповідні технології, розподіляти дії протягом часу тощо.

Загалом розвиток та усвідомленості соціальних очікувань юнаків стосовно бажаної професії має сприяти підвищенню соціальних факторів розвитку суспільства в цілому. В залежності від професійних та особистісно – ціннісних орієнтацій особистість формує актуальні установки корті будуть мотивувати, підвищувати та розвивати професійні чинники професійного розвитку особистості в сфері професійної діяльності.

В перспективі подальшого дослідження вбачаємо вивчення ролей соціальних очікувань особистості щодо майбутньої професії, як феномену розчарування або задоволення обраною професією у соціальному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березовская Р. А. Психология профессиональной карьеры / Р. А. Березовская. – СПб. , 2012. – 150 с.
2. Бодров В. А. Психологические исследования проблемы профессионализации личности//Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала/под.ред. В.А. Бодрова. М., 1991. – 79 – 87 с.
3. Борисюк А. С. К проблеме профессиональной компетентности специалиста / А. С. Борисюк // Развитие научных исследований 2007: материалы третьей международной научно–практической конференции, 26 – 28 ноября 2007 – Полтава: Интерграфик, 2007. – Т. 5. – 84 – 87 с.
4. Вілюжаніна Т. А. Динаміка ціннісно – смислової сфери особистості в процесі професійного становлення майбутніх психологів: Автореф. дис... канд. психол. наук: Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2006. – 22 с.
5. Вірна Ж. П. Основи професійної орієнтації / Ж. П. Вірна. – Луцьк : РВВ «Вежа», 2003. – 156 с.
6. Головаха Е. И. Жизненные перспективы и профессиональное самоопределение молодежи / Евгений Иванович Головаха. – К. : Наукова думка, 1998. – 143 с.
7. Горностай П. П. Личность и роль. Ролевой подход в социальной психологии личности. – К. : Интерпресс ЛТД, 2007. – 312с. : іл. – Бібліогр. : 275 ? 298 с.
8. Горностай П. П. Основні тенденції функціонування особистості у ракурсі рольової теорії / П. Горностай// Наук. студії з соц. та політ. Психології. – К. , 2002. – ? 9. – Вип. 6. – 44 – 57 с .

9. Завацька Н. Є. Соціокультурні та психологічні аспекти адаптації особистості в сучасному соціумі : монографія / Під ред. Н. Є. Завацької. – Луганськ : Вид – во імені В. Даля, 2012. 312 – 318 с.
10. Зеер Э.Ф. Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов. / Эвальд Фридрихович Зеер. - М . : Академический проект; Фонд «Мир», 2008. - 336 с.
11. Иванова Е. М. Психология профессиональной деятельности. – М. : ПЕРСЭ, 2006. 381 – 383 с.
12. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы – Спб. : Издательство «Питер», 2000 42 – 46 с.
13. Карамушка Л. М. Психологія організаційної культури вищого навчального закладу : монографія / Л. М. Карамушка, О. В. Іщук. – К., Запоріжжя : Кругозір, 2015. 261 – 273 с.
14. Канівець Т. М. Формування психологічної готовності студентів до здійснення майбутньої професійної кар'єри : автореф. дис. канд. психол. наук: Тетяна Миколаївна Канівець . – Київ, 2013. – 20 с.
15. Климов Е. А. О становлении профессионала: приближение к идеалам культуры и сотворение их (психологический взгляд) / Е. А. Климов. – М. : Московский психолого – социальный институт, 2006. – 176 с.
16. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения / Е. А. Климов. – Ростов на Дону : Феникс, 1996. – 509 с.
17. Кузікова С. Б. Дослідження феномену саморозвитку особистості в юнацькому віці : концептуальні засади / С. Б. Кузікова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Теоретичні і практичні проблеми психології. Збірник наукових праць. – ?2 (22) 2009. – Луганськ : Видавництво СНУ імені В. Даля, 2009. – С. 94–102.

18. Кузікова С. Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці / С. Б. Кузікова. – Суми : Видавництво «МакДен», 2011. – 412с.
19. Кузікова С. Б. Психологічні аспекти усвідомлення самозміни та розвитку особистості в юнацькому віці / С. Б. Кузікова // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано – Франківськ: Видавництво "Плай" ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2009. – Вип. 14. Ч.1. – С. 233 – 246.
20. Лепіхова Л. А. Роль соціально – психологічних властивостей особистості у плануванні майбутнього / Л. А. Лепіхова // Як будувати власне майбутнє : життєві завдання особистості : монографія / Т. М. Титаренко, О. Г. Злобіна, Л. А. Лепіхова [та ін.]; за наук. ред. Т. М. Титаренко; НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград : Імекс – ЛТД, 2012. – С. 173–185.
21. Линтон Р. Статус и роль / Р. Линтон // Человек и общество : хрестоматия / Под. ред. С. А. Макеева. – К. : Инт социологии НАН Украины, 1999. – 272 с.
22. Леонтьев А. Н. Современные проблемы обучения и психического развития / А. Н. Леонтьев // Психология в вузе. – 2003. – ? 1–2. – 227 – 238 с.
23. Лопухівська А. В. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності учнів основної школи у середовищі освітнього округу / А. В. Лопухівська // Сільська школа: реалії та перспективи / [упорядник Л. Келембет]. – Івано - Франківськ : ОІШПО; Синятин : ПрутПринт, 2013. – Вид. 8. – С. 31 – 35.
24. Максименко С. Д. Психологічні проблеми та детермінанти життєвого самоздійснення людини / С. Д. Максименко //

- Всебічний розвиток особистості студента: Матеріали наук. – практ. Конф. – Ірпінь, 2001. – С. 152 – 155.
25. Мельник О. В. Принцип активного професійного орієнтування учнів / О. В. Мельник // Теоретико – методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : збірник наукових праць / [ред. колег. О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех та ін.]. – К. : Інститут проблем виховання АПН України, 2009 – Вип. 13, кн. 2 – С. 299 – 308.
26. Мельник О. В. Профорієнтаційна робота зі школярами в умовах профільного навчання : науково – метод. посіб. [для вчителів] / [О. В. Мельник, І. Л. Уличний ; за ред. О. В. Мельника]. – К. : Мегапринт, 2008. – 160 с.
27. Морін О. Л. Результати дослідження змісту і педагогічних засобів підготовки учнів старших класів до професійного самовизначення в умовах профільного навчання / О. Л. Морін // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. аук. праць. – Кіровоград : Імекс ЛТД. – 2013. – Вип. 17, кн. 2. – С. 6 – 15.
28. Семиченко В. А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль «Направленность» (Лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы). – К. : Милленниум, 2004. 510 – 521 с.
29. Осницкий А. К. Саморегуляция деятельности школьника и формирование активной личности / А. К. Осницкий // Педагогика и психология. – М. , 1986. – ? б. 21 – 25 с .
30. Панок В. Г. Психологія життєвого шляху особистості : монографія / В. Г. Панок, Г. В. Рудь. – К. : Ніка – Центр, 2006. 275 – 283 с.
31. Поваренков Ю. П. Содержание психологической концепции профессионализации / Ю.П. Поваренков // Развитие личности и

- формирование индивидуальности. Ярославль: ЯГПУ им. К.Д.Ушинского, 1996. – С. 71 – 74.
32. Попович І.С. Мотиваційний компонент соціально – психологічних очікувань // Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. пр. – К., 2011, т. XIII, ч. 4. ? С. 293 – 298.
33. Попович І. С. Типологічні особливості очікувань / І.С. Попович // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія :
34. Психологічні науки. – 2014. – Вип. 1(2). – С. 60
35. Попович І. С. Психологія соціальних очікувань особистості: методологія, теорія і практика: навч.-метод. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 134 с.
36. Popovych I. S. & Blynova O. Ye. Research on the Correlation between Psychological Content Parameters of Social Expectations and the Indexes of Study Progress of Future Physical Education Teachers, Journal of Physical Education and Sport. 2019; 19(3), 847-853. DOI:10.7752/jpes.2019.s312
37. Прыгунов П. Я. Практикум по психологии ролевого поведения (для сотрудников правоохранительных органов) / П. Я. Прыгунов. – М. : Изд – во МПСИ; Воронеж : Изд – во НПО «МОДЭК», 2003. – 256 с.
38. Рогов Е. И. Выбор профессии : Становление профессионала. – М. : Изд – во ВЛАДОС – ПРЕСС, 2003. 332 – 334 с.
39. Рuzдневич І. Л. Педагогічні конфлікти в раньому юнацькому віці / І. Л. Рuzдневич // Збірник наукових праць К_ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту Психології ім. Г. С. Костюка АПН України. - К., 2010. – Вип. 9. – С. 375 – 403.
40. Тышковский А. В. Социально – психологические основы формирования и реализации ожиданий в профессиональном выборе и карьере : дис. на соискание учен. степени доктора

психол. наук : спец. 19.00.05 «Социальная психология» / Александр Владимирович.

41. Тышковский А. В Государственный университет управления. – М., 1999. – 481 с.
42. Улина Н. П. Педагогические условия формирования готовности старшеклассников к профессиональному самоопределению : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Надежда Павловна Улина. – Магнитогорск, 2005. – 166 с.
43. Фонарев А. Р. Формы становления личности в процессе профессионализации / А.Р. Фонарев // Вопросы психологии. – 1997. – ?2. – С. 88 – 93.
44. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность : учеб.пособ. для студ. вузов, обуч. по направлению и специальности «Психология», «Клиническая психология» / Хайнц Хекхаузен. – 2 изд. – СПб. : Изд – во «Питер», 2003. – 860 с.
45. Черноиваненко Ю. О. Социальные ожидания и надежда / Ю. О. Черноиваненко, М. М. Валиахметова // Социальные явления. Ожидания и педагогический процесс : журн. междун. исслед. – ? 3. – Самара : СРОО «Ассоциация выпускников Самарского (Куйбышевского) университета». – 2015. ? С. 41 – 45.
46. Шавир П. А. Психология профессионального самоопределения в ранней юности / П. А. Шавир. – М. : Педагогика, 1981. – 96 с.
47. Швалб Ю. М. Психологические модели целеполагания / Юрій Михайлович Швалб. – К. : Стилос, 1997. – 240 с.
48. Ярошенко В. В. Школа і професійне самовизначення учнів. – К. : Рад.школа, 1983. 105 – 113 с.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, _____,
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

_____ (дата)

_____ (підпис)

_____ (ім'я, прізвище)